

ДАНИ ЕВРОПСКЕ БАШТИНЕ 2004. ВОДА – СМИСАО ТРАЈАЊА

Изложба архивских докумената

ВОДЕ ВОЈВОДИНЕ Из историје уређења вода

14. септембар / 30. септембар 2004.

ПОПИС ДОКУМЕНАТА

1. Хидрографска карта, највеће хидрочвориште у Европи
Hydrographic map, the greatest watercourse intersection in Europe
ЈПП „Вода Војводине“
2. Никола Мирков, инжењер (1890 - 1957)
Nikola Mirkov, B.Sc. Engineer (1890 - 1957)
3. Карта стање пре почетка изградње хидротехничких објеката у Војводини, 16. и 17. век.
Map state before the construction of hydro-technical structures and installations in Vojvodina, 16th-17th century.
4. Мерсајева карта, стање пре мелiorације у Банату
Mercy's Map - State prior to land reclamation in Banat.
ИА Зрењанин
5. Доњи ток Тимиша и Бегеја, почетак изградње Бегејског пловног канала, 1718. године, спајање Тимиша и Бегеја, као и насипи, уставе и преводнице из 18. и 19. века.
The Lower Timis and Begej Rivers, beginning of the Begej Navigable Canal constructed in 1718; Timis-Begej connection; dikes, sluices and locks; 18th-19th century.
6. Војна карта из 1888. године, са ушћем Бегеја у Тису.
Military map from 1888 with the mouth of Begej into Tisza
АВ, Ф.42, кут. 12
7. Карта Бачке из 1792. године са планом Великог бачког канала, аутори карте браћа Киш.
Map of Bačka in 1792 showing the Great Bačka Canal project; Authors: The Kis Brothers
ЈПП „Вода Војводине“
8. Јожеф Киш (1748 - 1813)
Идејни творца, пројектант и градитељ Великог бачког канала.
Jozef Kis (1748 - 1813)
General designer and constructor of the Great Bačka Canal.
9. Фотографија надгробног споменика Јожефа Киша у Врбасу, изнад преводнице. Кишов епитаф: *Одеде лежи Јожеф Киш, по националности Мађар, да је он бесмртан, потврђује Францов канал. Да је смртан, овај хладан мермер.*
A photo of Josef Kis's tombstone in Vrbas, above the lock.
Kis's epitaph: *Here lies Jozef Kis, Hungarian by nationality; that he is immortal, proves Franz's Canal; that he is mortal, proves this cold marble.*
10. и 11. Детаљ плана (од Сивца до Врбаса) са каналом за одводњавање из 1787, који је претеча Великог бачког канала (1793 - 1802).
Plan Detail (between Sivas and Vrbas) with the drainage canal, in 1787, precursor of the Great Bačka Canal (1793 - 1802)
10 АВ, Ф. 373/II
12. Бачко манастирска преводница.
Bačka and Monastor Lock
13. Бачко градиштанска преводница, 1798. године.
Bačka and Gradište Lock, in 1798
АВ, Ф.29, кут. 96

14. Детаљ картија из 1798. године на Бачко градинтанској преводници.
Detail Bačka and Gradište Lock Gate in 1789

15. Нови захват са преводницом код Бездана, 1854 - 1856. године.
New water intake with a lock near Bezdan, 1854 - 1856

16. Јоаннес Михалик (1818 - 1892)

Пројектант и градитељ безданске, прве бетонске преводнице у Европи.

Johannes Mihalik (1818 - 1892)

Designer and constructor of the first concrete lock in Europe, near Bezdan

17. Иштван Тир (1825 - 1908) Иницијатор изградње бачких канала (Баја-Бездан и Мали Старап-Нова Сад ; 1870 - 1875) и

Акционарског друштва са концесијом на 75 година.

Istvan Tir (1825 - 1908) Initiator of the Bačka canal network construction (Baja-Bezdan and Mali Starap-Novi Sad; 1870 - 1875) and the founder of the Joint-Stock Company with a 75-year concession.

18. Прегледна карта бачких канала из 1892. године.

Detailed map with the Bačka canals, in 1892

19. Премештање ушћа Великог бачког канала код Бечеја у Тису

са преводницом Ајфеловог конструктивног решења

(систем решетки), 1898. године.

Relocation of the mouth of the Great Bačka Canal into the Tisza near Bečeaj with a sluice constructed according to Eiffel's design (system of grates), in 1898

20. Карта бачких канала подељена на секције,

са даљинама у километрима и димензијама пловила.

Sectioned map of the Bačka canals, with distances expressed in kilometers, and vessels dimensions

21. Карта бачких канала подељена на секције, са даљинама у

километрима и тарифама за коришћење услуга пловидбе.

Sectioned map of the Bačka canals, with distances expressed in kilometers, and navigation tariffs

22. Детаљ са карте Панчевачког рита, плавна подручја

Дунава и Тамиша.

Detail from the Pančevački rit (Pančevo Swamp), flooded surfaces along the Danube and Tisza rivers

23. Плавне површине Тисе, Мориша и Златице

(северозападног Баната), 1861. године са одбрамбеним насипом.

Blue waters of the Tisza, Mures and Zlatica rivers (North-west Banat), in 1861, with a dike

24. Део доњег тока Тисе, бачка страна, пре регулације,

1833, са локалним одбрамбеним насипима.

Part of the Lower Tisza Basin, at Bačka side, before water regulation, in 1833, with a local dike

25. 26. 27. Прегледна карта тока Тисе од изворника до ушћа

са поделом на секције и бројем просека (меандера, 1-101),

крај 19. века (природна дужина тока Тисе била је око 1420 км,

а након регулације износи око 966 км).

Detailed map of the Tisza watercourse from its source to its mouth, with sections and number of cuts (meanderings, 1-101), end of 19th century (original length of the Tisza was some 1,420km; after regulation it was reduced to 966km)

28. **Детаљ одводних канала са лесне терасе на подручју Јужне Бачке, из 1832. године.** АВ, Ф. 373, бр. 83
Detail of loess terrace drainage canals in the South Bačka region, in 1832
29. **Освајање дела плавне површине Дунава (Врбана) изградњом насипа између Новог Сада и Каћа, из 1860. године.** АВ, Ф. 373, бр. 239
Reclamation of a part of land flooded by Danube (willow grove) by constructing the dam between Novi Sad and Kač in 1860
30. **Изградња насипа преко ипундације Тисе која је спајала Кањажку и Турску Кањажку (Нови Кежевац), 1796. године.** АВ, Ф. 373, бр. 27
Construction of a dam over the area inundated by Tisza, which connected Kanjiža and Turska Kanjiža (New Keževac), in 1796
31. **Ситуациони план друмског спајања Бездана са Ватином, са плавним подручјима Дунава, из 1826. године.** АВ, Ф. 373, бр. 72
Road connection between Beldan and Vatina, with flooded areas along the Danube, in 1826
32. **Почетак освајања дунавске плавне површине од Богојева до Вајске изградњом насипа, из 1862. године.**
Beginning of reclamation of land flooded by the Danube from Bogojevo to Vajska dam construction, in 1862
33. **Освајање плавних површина у Шајкашкој уз Тису и Дунав изградњом насипа (дужине око 94 км, а брањена површина око 25 000 ha) и системима за одводњавање.** АВ, Ф. 37 кут. 133
Beginning of the flooded land reclamation in Šajkaška along the Tisza and Danube rivers construction of a dam, (94km long; reclaimed area covering 25,000ha) with a drainage system
34. **Уговор закључен између Тигелског батаљона и Конзорцијума банака, 1868. године.** АВ, Ф. 37
немачки 8 листова
Agreement signed between the Tisel Battalion and Consortium of Banks, in 1868
35. **Правила „Удружења за одржавање и надзор“ о одржавању насипа уз Тису и Дунав.** АВ, Ф. 37, кут. 73
Regulations by "Maintenance and Supervision Society" on maintenance of dams along the Tisza and Danube rivers
36. **Правила „Одбора за заједничко руковање...“, 1888, Нови Сад, српски, мађарски** АВ, Ф. 37
Regulations by "Joint Handling Committee...", 1888, Novi Sad
37. **План Новосадске дунавске уставе из 1896. године.** АВ, Ф. 39, кут. 115
Project design of the Novi Sad Danube lock from 1896
39. **Макета првог пловног багера на возном погон.** ЈБИ, Воде Вејевине*
Model of the first floating foot-driven dredging machine
40. **Пројекат поплочења опеком корита Главног канала у I заливу.** АВ, Ф. 156, бр. 270
Project design for the brick-covered bed of the Main Canal in the I bay.
41. **Ситуација одводног система у I заливу.** АВ, Ф. 37, кут. 115
Layout of the drainage system in the I bay

42. Локација пробоја насипа у I заливу, 1895. године са попречним профелима. АВ, Ф. 37, кут. 16
 Dam-break in the I bay, in 1895, with a cross section
43. Плаване површине Апатинско-сонћанске водне задруге. АВ, Ф. 55, кут. 71
 Flooded areas of the Apatin-Sonta Water Cooperative
44. Облагање спољне косине насипа опеком у I заливу. АВ, Ф. 37, кут. 116
 Covering the outer slide of the dam in the I bay with bricks
45. План чуварнице насипа из 1882. године. АВ, Ф. 37, кут. 103
 Layout of the dike eve's cottage in 1882
46. Старо бечејска устава, делови и детаљи средње покретне капије. АВ, Ф. 39, кут. 105/50
 Old Bečeј sluice, parts and details of the central slide gates
47. План млина у Врбасу 1881. године. АВ, Ф. 39, кут. 99
 Project design of a mill in Vrbas in 1881
48. Исказ Акционарског друштва Великог бачког канала о пловидби, од јануара 1873. до 31. децембра 1897. године. АВ, Ф. 39, кут. 130/3
 Statement by the Great Bačka Canal Joint-Stock Company on navigation, between January 1, 1873 and December 31, 1897
49. Захтев за постављање водомера на Дунаву и Драви 1887. год. АВ, Ф. 39, кут. 93
 Request for installation of water gauges on the Danube and Drava in 1887
50. Високообални насип између Ђале и Српског Крстура, 1882. године. АВ, Ф. 16, кут. 31
 High-banked dike between Djala and Srpski Krstur, in 1882
51. Зангтеросована страна Великог бачког канала Удружење риболоваца. *Основна правила и радни план*, 1898. година. АВ, Ф. 39, кут. 58
 Party interested in the Great Bačka Canal Fishermen Association. *Basic Rules and Working Plan*, in 1898
52. Дунавске секције хидротехничких одељака у Сомбору и Новом Саду, између Првог и Другог светског рата. АВ, Ф. 367, кут. 144
 Danube sections of the hydro-technical units in Sombor and Novi Sad, between the two World Wars
53. Дунавске секције хидротехничких одељака у Сомбору и Новом Саду, између Првог и Другог светског рата. АВ, Ф. 367, кут. 144
 Danube sections of the hydro-technical units in Sombor and Novi Sad, between the two World Wars
54. Преглед водних задруга и водних заједница на подручју Војводине, после 1945. године.
 List of water cooperatives and water communities in Vojvodina after the year of 1945
55. Поплава Новог Сада 1876. године.
 Flooded Novi Sad in 1876
56. Ситуација пробоја на дунавским насипима са поплавањеним површинама, 1965. године.
 Dam-break on the Danube dams and flooded areas, in 1965
57. Почетак, 1845, развоја водних задруга до 1939. године.
 Development of water cooperatives from 1845 -1939
58. Организација градилништа преводнице Беждан 1854 - 1856. год.
 Organization of the construction site at the Bezdan lock, 1854 - 1856
59. Варијанта решења Бежданске преводнице, 1842 - 1847. године.
 One solution for the Bezdan lock, 1842-1847

60. Начин подводног бетонирања Безданске преводнице.
Way of underwater concreting of the Bezdan lock
61. Потопљиви сандук за подводно бетонирање.
Submersible box for underwater concreting
62. Спољни изглед старе жабалске парне станице „парне пумпе“ (1898 - 1899), највеће на овим просторима.
Exterior of the old Žabalj pump station „steam pump“ (1898 - 1899), the largest in these lands
63. Унутрашњост постројења „парне пумпе“ са два агрегата јачине по 125 к.с. за покретање центрифугалних пумпи капацитета 2,53 м³/с.
Interior of the „steam pump“ plant with two-125-hp aggregates for driving centrifugal pumps of 2.53P/s capacity.
64. Детаљ једног парног котла.
Detail of a steam boiler
65. 1794. април 18, Будим Г.к. 10.8.1794, Сомбор, бр. 791.
Упутство како да се осуђеници искористе за копање пловног канала Дунав - Тиса, у Бачкој жупанији.
латински 4 листа
Instructions on how to use the convicts to dig the Danube-Tisza navigable canal in the Bačka county.
66. 1795. фебруар 10, Баја П.к. 10.2.1795, Баја
Извод из жупанијског записника од 28. 11. 1794, којим се додвљује Привилегија о искључивом праву пловидбе Каналом, Друштву бачког пловидбеног канала.
латински, мађарски 1 лист
Excerpt from the county minutes of November 28, 1794, by which the Bačka Navigable Canal Society is given the Privilege of exclusive Canal navigation rights
67. 1800. март 25, Будим Г.к. 21.4.1800, Сомбор
Интимат Угарског намесничког већа о скором завршетку Бачког канала. Неопходно је обезбедити, од јуна до краја октобра, најмање 1000 радника, како би радови на Каналу били довршени.
латински 4 листа
Decision by the Hungarian Regency on soon completion of the Banat Canal. From June till the end of October, at least 1,000 workers should be provided to finalize the works on the Canal
ЛВ, ББЖ кут. 334/1514
68. 1802. август 17, Пожун
Угарско намесничко веће, према приложеној табели итвалида и тешко оболелих осуђеника тражи скидање окова са радника који су на принудном раду на бачком каналу.
латински 4 листа
Hungarian Regency, as per presented table of disabled and seriously ill convicts, requests that shackles be removed from workers engaged in the Bačka Canal compulsory work
ЛВ, ББЖ кут. 334/ 21
69. 1801. децембар 22, Будим
Угарско намесничко веће тражи од Андраша Ароњи (Aronyi), комесара Привилегованог пловидбеног друштва Угарске, олакшање за принудне раднике на Бачком каналу.
латински 5 листова
Hungarian Regency asks Andras Aronyi, Commissioner of the Hungarian Privileged Navigation Society, to give benefits to compulsory workers at the Bačka Canal

70. 1802. Сомбор

Рад Комисије за утврђивање мостова на Бачком каналу
и извештаји жупанијских геомера о стању водених путева.

латински, мађарски, немачки

33 листа

Commission for Bačka Canal Bridges Reinforcement at work, and reports
by county land surveyors on the status of waterways

71. 1803. мај 5, Будим

AB, БЖ кут. 345/940

Упутство Великог жупана Бачке жупаније Јосипа Подманничког
да се спорови са Дирекцијом Пловидбеног друштва, реше
на обојстрано задовољавајући начин.

латински

2 листа

Instructions by the Great Count of the Bačka County, Josip Podmanicki,
that disputes with the Navigation Society Head Office be decided upon
in a mutually satisfactory way

72. 1803.

AB, БЖ кут. 345/1221

Списи о подизању и поправци мостова преко Бачког канала:
извештаји среских власти, Комисија поджупана Одрна,
жупанијска преписка и протокол, рад инжењера Игнаца Гмелинга
и Иштвана Сабоа, као и процене потребног материјала за градњу.

латински, немачки

52 листа

Documents on making and repairing of bridges over Bačka Canal:
reports by district authorities; Commission of Sub-count Odra;
county correspondence and a protocol, work of engineers Ignac Gmeling
and Istvan Szabo, and evaluation of construction material required

73. Јозеф Кереш (Keresy Jozsef), (1818 - 1876)

Руководилац секције за регулацију доњег тока Тисе, пројектант
шајкашких насипа и других хидротехничких објеката у Потисју.

Keresy Jozsef (1818 - 1876) Manager of the Lower Tisza Section regulation,
designer of the Šajkaš dikes and other hydro-technical structures in Potisje

74. Одљење за одржавање канала Деоничарског друштва

AB, Ф. 38, кут. 92

Великог бачког канала пише водопривредној Инжењерској комори
у Сомбору о проблемима са високом водом.

мађарски, немачки

11 листова

Canal Maintenance Department, Great Bačka Canal Joint-Stock Company,
writes to the Water Management Engineering Chamber in Sombor about
problems caused by high water tables

75. Протокол извештај о водостању на станици Канала код

AB, Ф. 39 кут. 120

Стапара, 1808 - 1809. године.

немачки

6 листова

Protocol Report on the water tables at the canal station
near Stapar, 1808 - 1809

76. Основна правила Тамис бегејске водне задруге у Вршцу.

AB, Ф. 40, кут. 357

Basic Rules of the Timis-Begej Water Cooperative in Vršac

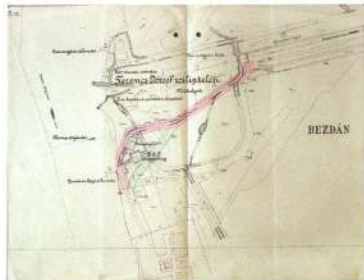
Преводилац

Јелена Милоковић

„Треба се родити, одрасти и живети у овој бескрајној нивији. Треба дубавски и до сржи осетити ове јаде за водом и муке без воде и ту вечну борбу са водом и чежњу за водом. Ако су влажне године – опасности и несрећа, ако је сушна година, невоља још већа. Треба проучавати и упознати режим дубавских вода – ту невероватно сложну природу вода. Режији вода, природна или вештачка, живи су организми који се мора стално одржавати и развијати. Као што су воде вечне, тако је и борба са њима вечна.“

више: Никола Марковић

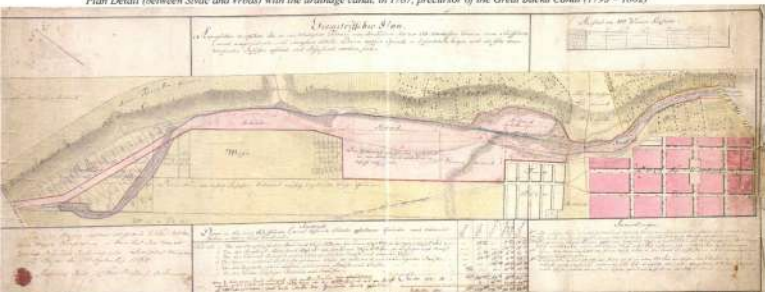
Нови захват са прениоцима код Бездана, 1854 – 1856. године.
New water intake with a lock near Bezdan, 1854 – 1856

Густа мрежа великих река Дунава, Тисе, Саве и већег броја мањих водотокова чини посебан амбијент у којем су равнини у уређењу вода незаобилазан чинилац живота на простору Војводине.

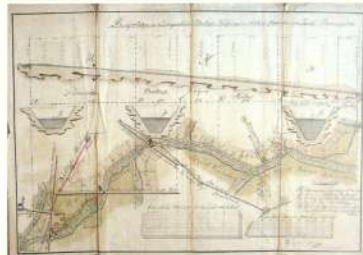
Детаљ са карте Панчевачког рита, планина подручја Дунава и Тамиша.
Detail from the Pannonic Plain, floodplain surfaces along the Danube and Tisza rivers

Детаљ плана (од Сивца до Врбаса) са каналом за одводњавање из 1787, који је претеча Великог бачког канала (1793 – 1802).
Plan Detail (between Sivec and Vrbas) with the drainage canal, in 1787, precursor of the Great Backa Canal (1793 – 1802)

Равнини на уређењу вода кроз историју створили су Војводину онакву каква је данас. До почетка 18. века равничарско подручје Војводине је великим делом било под барама и мочварама. Уређење вода на овим просторима после 1718. године прате организмовани водопроведни равнини у Банату – изградњом пловног канала – Бегеј.

У последњој деценији 18. века изграђен је пловни канал који је повезао Дунав са Тисом и скратило саобраћајни пут у Бачкој. Изградња пловног канала од Бачког Моноштра до Бачког Градишта започета је 1793, а завршена 1802, и тиме је пловни пут скраћен за око 200 километара. Изградња Канала допринела је развоју привреде: бродоградњи, грађани млинара, подизању рибарства, а касније и других корисника вода.

Детаљ одводних канала са леве терасе на подручју Дужне Бачке, из 1822. године.
Detail of low terrace drainage canals in the South Backa region, in 1822

Детаљ плана (од Сивца до Врбаса) са каналом за одводњавање из 1787, који је претеча Великог бачког канала (1793 – 1802).
Plan Detail (between Sivec and Vrbas) with the drainage canal, in 1787, precursor of the Great Backa Canal (1793 – 1802)

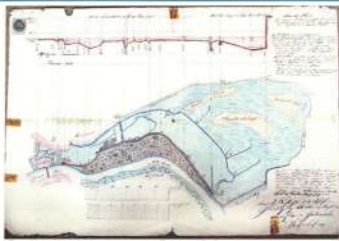

Равнини на уређењу вода посебно се интензивирају у другој половини 19. века формирањем водних задруга, чији је задатак био изградња насипа за одбрану од поплава дуж Дунава, Тисе, Бегеја, Тамиша, и изградња система за одводњавање. Изградњом одбрамбених насипа и освајање нових површина од великих вода Дунава и Тисе, освојено је око 1.000.000 кј. ораница до Првог светског рата. Изградњом великог Хидросистема ДТД обезбеђени су услови за комплексно уређење режима вода Бачке и Баната.

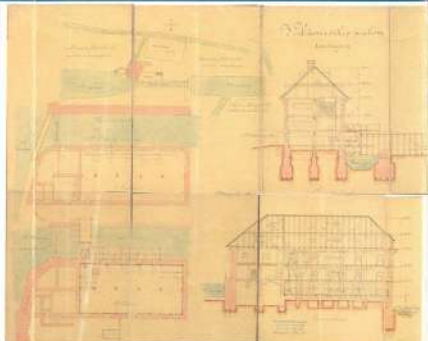
Аутор

Карта бачких канала подељена на секције, са димензијама у километрима и димензијама пловила.
Sectional map of the Backa canals, with distances expressed in kilometers, and vessels dimensions

Овајнаје дела плање покривање Дунава (Урбаска) – изградњом пасана између Новог Сада и Капа, из 1860. године.
Reclamation of a part of land flooded by Danube (willow groves) – by constructing the dam between Novi Sad and Koi in 1860

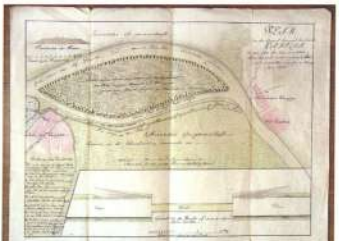
План млина у Врбасу – 1881. године.
Project design of a mill in Vrbas – in 1881

Плање покривање Апатинско – сентанске водне задруге.
Flooded areas of the Apatin-Senta Water Cooperative

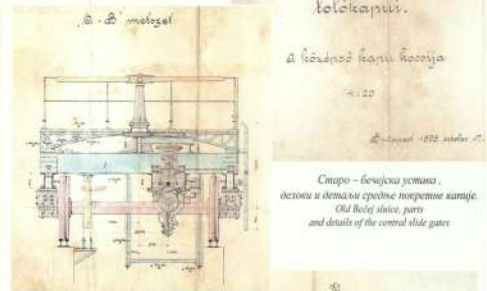
Високообани пасан између Дјале и Срепског Крустра, 1882. године.
High-banked dike between Djala and Srepski Krstur, in 1882

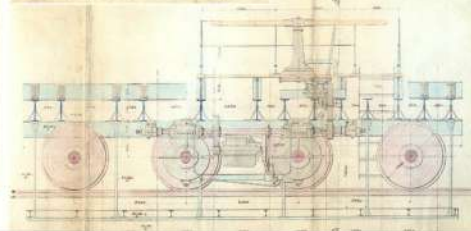
Изградња пасана преко шпундарнице Тисе која је спајала Камбаску и Турску Канјизу (Нови Косијеваци), 1796. године.
Construction of a dam over the arch spandrel of Tisa, which connected Kanjiza and Turska Kanjiza (New Kosijevac), in 1796

Ситуација одводног система у I баји.
Layout of the drainage system in the I bay

Старо – бечкојски устанак, остаци и детаљи средње покретне стање.
Old Beley sluice, parts and details of the central slide gates

Ситуациони план брзског спајања бездана са Батином, са плањом подручја Дунава, из 1826. године.
Road connection between Bečan and Batina with flooded area along the Dombasli, in 1826

ДАНИ ЕВРОПСКЕ БАШТИНЕ 2004.

Издавачи: Архив Војводине

ЈВП „ Воде Војводине ”

За издаваче:

Стеван Рајчевић

Никола Бугареки

Главни и одговорни уредник:

Стеван Рајчевић

Аутор изложбе:

Проф. др Жарко Милчић

Стручни сарадници на изради изложбе и каталога:

Мирослав Мардој, Милена Поповић Субић,

Мира Шогоров

Технички уредник и коректор:

Весна Башић

Сарадници за латински, немачки и мађарски језик:

Ивољка Шолтес, Данијела Бранковић,

Дејан Јакшић и Ливија Кени Драгосављевић

Техничка поставка изложбе:

Ненед Шегуљев, Александар Павловић,

Владимир Иванчић и Душанка Балаћ

Припрема и штампа: Мултимедиајн Нови Сад

Тираж: 300

© Copyright Архив Војводине

ЈВП „ Воде Војводине ”

*Део додасе плана Тике, бочна страна, пре резултате, 1833, са локалним одређеним поштом
Part of the Lower Tisa Basin, at Boskar side, before water regulation, in 1833, with a local side*

